

Ahmet Telli'nin “Belki Yine Gelirim”

Eserinde İsim Tamlaması

Derya Yiğit*

ORCID : 0000-0001-5242-5172

Öz

Bu çalışmada Ahmet Telli'nin “Vedâ Divânı” eserinin “Belki Yine Gelirim” bölümündeki şiirleri isim tamlaması açısından incelenmektedir. Bu inceleme isim tamlaması; belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, devrik isim tamlaması ve ayırık isim tamlaması şeklinde gruplandırılıp bu gruplar örneklendirilmektedir. Bu örnekler sayısal verilerle ortaya konulmaktadır. Çalışmanın temel amacı isim tamlamasının özelliklerinin, Ahmet Telli'nin “Belki Yine Gelirim” eserinde yer alan 46 şiirinde tespit edilmesidir. 1960 sonrası toplumcu gerçekçi şiirimizin ikinci kuşağında yer alan Ahmet Telli'nin isim tamlamalarını kullanışıyla dile hâkimiyeti ve ifade gücünün zenginliği ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İsim tamlaması, belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, devrik isim tamlaması, ayırık isim tamlaması, Ahmet Telli.

Gönderme Tarihi: 18/02/2020

Kabul Tarihi:25/03/2020

* *Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,*
E-Mail: guncicekderya@gmail.com

Noun Phrase In Ahmet Telli's Poem "Belki Yine Gelirim"

Derya Yiğit

ORCID : 0000-0001-5242-5172

Abstract

In this study the poems of Ahmet Telli's book "Vedâ Divânı" in the "Belki Yine Gelirim" section are examined in terms of noun phrase. This review is grouped and the groups are sampled as noun phrase; determinative noun phrase, non-determinative noun phrase, transpose (overturned) noun phrase and discrete noun phrase. These examples are presented with numerical data. The main aim of this study is to determine the features of noun phrases in the 46 poems of Telli's book "Belki Yine Gelirim". Ahmet Telli, who was in the second generation of socialist realistic poetry after 1960, uses his noun phrases to reveal his language dominance and richness of expression.

Keywords: Noun phrase, determinative noun phrase, non-determinative noun phrase, transpose (overturned), discrete noun phrase, Ahmet Telli

Received Date: 18/02/2020

Accepted Date: 25/03/2020

Изафет в произведении Ахмета Телли «Возможно, я снова приду»

Резюме

В Этом исследовании «Веда Диван» (с тур. Прощальный сборник стихов) в главе «Возможно, я снова приду» рассматривается с точки зрения изафета. Этот разбор объясняет группировку изафетов на одноаффиксный, безаффиксный, и двааффиксный . Главная цель исследования определить особенности изафета в 46 стихах Ахмета Телли в главе «Возможно, я снова приду». Доминирование языка и богатство его выразительной силы раскрывается с помощью изафета Ахмета Телли , который входит в второе поколение нашей социалистической реалистической поэзии после 1960 года.

Ключевые слова: Изафет (словосочетание) , одноаффиксный, безаффиксный, , двааффиксный , Ахмет Телли

Получено: 18/02/2020

Принято: 25/03/2020

Giriş

Kelime gurubu birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve mânâsında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir.¹ Kelime grupları, tek bir sözle ifade edilemeyecek bir kavramı, durumu, niteliği birden fazla sözcük ile anlatarak, anlatımı zenginleştiren unsurlardır.

İsim tamlaması, bir adın bir başka adla ilişkilendirildiği söz öbeğidir.² İsim tamlamalarında tamlayan ve tamlanan olmak üzere iki unsur bulunur. Birinci unsur tamlayan, ikinci unsur tamlanandır ve ana unsur sonda yer alır.

İsim tamlamalarında tamlayan yardımcı, tamlanan asıl unsurdur. Tamlayanla tamlanan arasında asıl olarak iyelik ilişkisi vardır; ancak iyelik ilişkisi yanında, ilgi ve sınırlama ilişkisi de vardır.³

İsim tamlamaları, tamlayanın ilgi hâli eki alıp almaması durumuna göre belirtili isim tamlaması ve belirtisiz isim tamlaması olarak adlandırılır. Belirtili isim tamlaması, tamlayanın ilgi hâli eki aldığı isim tamlaması iken belirtisiz isim tamlaması, tamlayanın ilgi hâli eki almadığı isim tamlamasıdır.

Belirtili isim tamlamasında tamlayanla tamlanan arasında ekle sağlanan geçici bir ilişki kurulmuştur. Belirtisiz isim tamlamasının iki unsuru arasında daimî bir ilişki mevcuttur.⁴ İsim tamlamaları, konuşma cümlelerinde veya manzum ifadelerde kurucu kanatlar yer değiştirmiş şekilde kullanılabilir.⁵

Prof. Dr. Mehmet Özmen, belirtili isim tamlamalarında tamlayanla tamlananın yer değiştiği tamlama için devrik isim tamlaması, tamlayanı ile tamlananı arasına başka unsur girmiş isim tamlaması için de ayrık isim tamlaması adlandırmasını yapmıştır.

¹ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/ Tanıtım, 2005, 374.

² Günay Karaağaç, *Türkçenin Dil Bilgisi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2013, 486.

³ Mehmet Özmen, *Türkçenin Sözdizimi*, Adana: Karahan Kitabevi, 2016,55.

⁴ Leylâ Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2007, 43-44.

⁵ Muhammet Yelten ve Halil Açıkgöz, *Kelime Grupları*, İstanbul: Doğu Kütüphânesi, 2005, 51.

Kısaltmalar

ty : tamlayan

tn: tamlanan

İsim Tamlaması

Ad tamlaması, iki adın bir araya gelerek oluşturdukları anlam birlikteliğinin adıdır. Bu birliktelikte bazen iki kelime eksiz olabildiği gibi bazen yalnız biri bazen de her ikisi de ek alabilmektedir.⁶

Ahmet Telli'nin ele aldığımız bu şiirlerinde isim tamlamasının bazı özellikleri

- Belirtili isim tamlaması, tamlayan unsuru ilgi hâli eki almış isim tamlamasıdır.

ömrümün (ty) / karşılığı (tn) : belirtili isim tamlaması

ormanların (ty) / gümbürtüsü (tn) : belirtili isim tamlaması

dilimin (ty) / ucu (tn) : belirtili isim tamlaması

kanımın (ty) / pıhtıları (tn) : belirtili isim tamlaması

güllerin (ty) / serinliği (tn) : belirtili isim tamlaması

dilimin (ty) / ucu (tn) : belirtili isim tamlaması

uçurumların (ty) / uğultusu (tn) : belirtili isim tamlaması

yalnızlığın (ty) / atlası (tn) : belirtili isim tamlaması

güllerin (ty) / rengi (tn) : belirtili isim tamlaması

kimilerinin (ty) / bakışları (tn) : belirtili isim tamlaması

kentin (ty) / üstü (tn) : belirtili isim tamlaması

parmaklarımın (ty) / arası (tn) : belirtili isim tamlaması

çoğunun (ty) / adı (tn) : belirtili isim tamlaması

çoğunun (ty) / kimliği (tn) : belirtili isim tamlaması

kuşların (ty) / intiharları (tn) : belirtili isim tamlaması

⁶ Ahmet Benzer, "Belirtili Ad Tamlamalarının Anlamları", *Türkbilig Dergisi*, sy.24 (2012): 33.

- çoğunun (ty) / adı (tn) : belirtili isim tamlaması
yüzünün (ty) / deltası (tn) : belirtili isim tamlaması
balkonun (ty) / kokusu (tn) : belirtili isim tamlaması
ayın (ty) / çağılması (tn) : belirtili isim tamlaması
dalların (ty) / hışması (tn) : belirtili isim tamlaması
kentın (ty) / üstü (tn) : belirtili isim tamlaması
ranzaman (ty) / başucu (tn) : belirtili isim tamlaması
dudakların (ty) / bozkır (tn) : belirtili isim tamlaması
taşın (ty) / üstü (tn) : belirtili isim tamlaması
gülün (ty) / pembesi (tn) : belirtili isim tamlaması
kapımın (ty) / tokmağı (tn) : belirtili isim tamlaması
gülün (ty) / pembesi (ty) : belirtili isim tamlaması
uçurumların (ty) / dili (tn) : belirtili isim tamlaması
sevdiğinin (ty) / kolu (tn) : belirtili isim tamlaması
aynaların (ty) / karşısı (tn) : belirtili isim tamlaması
İsmail'in (ty) / kitabı (tn) : belirtili isim tamlaması
benim (ty) / payım (tn) : belirtili isim tamlaması
rüzgârın (ty) / beyni (tn) : belirtili isim tamlaması
dağın (ty) / etekleri (tn) : belirtili isim tamlaması
anıların (ty) / ağı (tn) : belirtili isim tamlaması
gökyüzünün (ty) / bağı (tn) : belirtili isim tamlaması
dağların (ty) / yüzü (tn) : belirtili isim tamlaması
dağın (ty) / ardı (tn) : belirtili isim tamlaması
kızların (ty) / yüzü (tn) : belirtili isim tamlaması
dağların (ty) / omzu (tn) : belirtili isim tamlaması
yürüyüşün (ty) / güzelliğı (tn) : belirtili isim tamlaması

koşunun (ty) / rüzgârı (tn) : belirtili isim tamlaması

feodalın (ty) / töresi (tn) : belirtili isim tamlaması

söğütlerin (ty) / hışirtısı (tn) : belirtili isim tamlaması

otların (ty) / üstü (tn) : belirtili isim tamlaması

kentin (ty) / yüreği (tn) : belirtili isim tamlaması

kalemimin (ty) / ucu (tn) : belirtili isim tamlaması

sözcüğün (ty) / biri (tn) : belirtili isim tamlaması

koğuşumuzun (ty) / tarihi (tn) : belirtili isim tamlaması

- Belirtisiz isim tamlaması, tamlayan unsuru ilgi hâli eki almamış isim tamlamasıdır.

kömür (ty) / karası (tn) : belirtisiz isim tamlaması

bulvar (ty) / kahveleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

gazete (ty) / sayfası (tn) : belirtisiz isim tamlaması

kırma (ty) / isteği (tn) : belirtisiz isim tamlaması

çoban (ty) / yalnızlığı (tn) : belirtisiz isim tamlaması

ceylan (ty) / postu (tn) : belirtisiz isim tamlaması

geyik (ty) / sesleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

eşkiya (ty) / sessizliği (tn) : belirtisiz isim tamlaması

sevda (ty) / türküleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

dağ (ty) / dorukları (tn) : belirtisiz isim tamlaması

fabrika (ty) / düdükları (tn) : belirtisiz isim tamlaması

kent (ty) / sokakları (tn) : belirtisiz isim tamlaması

fabrika (ty) / önleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

kırlangıç (y) / ölüleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

yayla (ty) / bulutu (tn) : belirtisiz isim tamlaması

akşam (ty) / sofrası (ty) : belirtisiz isim tamlaması

yolculuk (ty) / düşleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

kar (ty) / aydınlığı (tn) : belirtisiz isim tamlaması

kuş (ty) / ölümleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

intihar (ty) / tasarısı (tn) : belirtisiz isim tamlaması

mecnun (ty) / yurdu (tn) : belirtisiz isim tamlaması

buzul (ty) / kütlesi (tn) : belirtisiz isim tamlaması

yolcu (ty) / hüznü (tn) : belirtisiz isim tamlaması

süt (ty) / mavisi (tn) : belirtisiz isim tamlaması

sokak (ty) / yosması (tn) : belirtisiz isim tamlaması

süt (ty) / mavisi (tn) : belirtisiz isim tamlaması

güz (ty) / solgunluğu (tn) : belirtisiz isim tamlaması

gürültüler (ty) / ortası (tn) : belirtisiz isim tamlaması

nar (ty) / çiçekleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

otobüs (ty) / durakları (tn) : belirtisiz isim tamlaması

kendi (ty) /ömrümüz (tn) : belirtisiz isim tamlaması

reklam (ty) / panoları (tn) : belirtisiz isim tamlaması

kuş (ty) / ölüleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

su (ty) / sesi (tn) : belirtisiz isim tamlaması

fesleğen (ty) / kokusu (tn) : belirtisiz isim tamlaması

bulvar (ty) / kahveleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

mendil (ty) / yeri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

kasaba (ty) / akşamları (tn) : belirtisiz isim tamlaması

yağmur (ty) / kuşları (tn) : belirtisiz isim tamlaması

yağmur (ty) / damlası (tn) : belirtisiz isim tamlaması

ateşler (ty) / içi (tn) : belirtisiz isim tamlaması

hüzün (ty) / bulutu (tn) : belirtisiz isim tamlaması

- saçak (ty) / altı (tn) : belirtisiz isim tamlaması
otobüs (ty) / durağı (tn) : belirtisiz isim tamlaması
arkadaş (ty) / evi (tn) : belirtisiz isim tamlaması
menekşe (ty) / sesi (tn) : belirtisiz isim tamlaması
çocuk (ty) / sesleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması
kendi (ty) / sesi (tn) : belirtisiz isim tamlaması
akkor (ty) / hali (tn) : belirtisiz isim tamlaması
kraterler (ty) / ortası (tn) : belirtisiz isim tamlaması
pasaport (ty) / kahvesi (tn) : belirtisiz isim tamlaması
çiy (ty) / damlaları (tn) : belirtisiz isim tamlaması
kır (ty) / çiçeği (tn) : belirtisiz isim tamlaması
uç uç (ty) / böceği (tn) : belirtisiz isim tamlaması
yanık (ty) / kokusu (tn) : belirtisiz isim tamlaması
çöl (ty) / yalnızlığı (tn) : belirtisiz isim tamlaması
çakal (ty) / gölgesi (tn) : belirtisiz isim tamlaması
sokak (ty) / lambası (tn) : belirtisiz isim tamlaması
kurtuluş (ty) / parkı (tn) : belirtisiz isim tamlaması
ateşler (ty) / içi (tn) : belirtisiz isim tamlaması
navona (ty) / alanı (tn) : belirtisiz isim tamlaması
kan-revan (ty) / içi (tn) : belirtisiz isim tamlaması
denizler (ty) / ortası (tn) : belirtisiz isim tamlaması
81 (ty) / yılı (tn) : belirtisiz isim tamlaması
bitlis (ty) / tütününü (tn) : belirtisiz isim tamlaması
ayrılıklar (ty) / toplamı (tn) : belirtisiz isim tamlaması
ömür (ty) / boyu (tn) : belirtisiz isim tamlaması
kül (ty) / yığını (tn) : belirtisiz isim tamlaması

- hıştırlar (ty) / içi (tn) : belirtisiz isim tamlaması
güz (ty) / esmerliği (tn) : belirtisiz isim tamlaması
kuş (ty) / tüyleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması
duman (ty) / örtüsü (tn) : belirtisiz isim tamlaması
ot (ty) / kokuları (tn) : belirtisiz isim tamlaması
tan (ty) / atımı (tn) : belirtisiz isim tamlaması
eşkiya (ty) / geceleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması
su (ty) / sesi (tn) : belirtisiz isim tamlaması
ölüm (ty) / ilanları (tn) : belirtisiz isim tamlaması
panzer (ty) / sesleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması
türküler (ty) / diyarı (tn) : belirtisiz isim tamlaması
ilhan (ty) / diyarı (tn) : belirtisiz isim tamlaması
güz (ty) / dalgınlıkları (tn) : belirtisiz isim tamlaması
umut (ty) / tacirleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması
keder (ty) / çizgileri (tn) : belirtisiz isim tamlaması
su (ty) / sesi (tn) : belirtisiz isim tamlaması
mapushane (ty) / günlüğü (tn) : belirtisiz isim tamlaması
fi (ty) / tarihi (tn) : belirtisiz isim tamlaması

- İsim tamlamasının tamlayan ve tamlanan unsurları kelime grubu olabilir.⁷

o kocaman gözlerin (ty) / uğuldayan rüzgârları (tn) : belirtili isim tamlaması
(tamlayan : sıfat tamlaması, tamlanan : sıfat tamlaması)

ömrümüzün (ty) / yakın geçmişi (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

bulvar kahvelerinin (ty) / önü (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : belirtisiz isim tamlaması)

⁷ Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, 46.

bir sırtlanın (tn) / dalgın duruşu (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması , tamlanan : sıfat tamlaması)

gecenin (ty) / تنها göğü (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

bir kentin (ty) / karnı (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

bir dağın (ty) / hayatı (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

bir dağın (ty) / tarihi (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

bir dağın (ty) / şiiiri (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

odamızın (ty) / talan edilişi (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : birleşik fiil grubu)

yaralı bir kardeşin (ty) / çığılığı (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

kuşların (ty) / intihar tasarısı (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : belirtisiz isim tamlaması)

destan olacak bir aşkın (ty) / serüveni (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

bu kentin (ty) / künyesi (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

günün (ty) / son çayı (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

susuşların (ty) / ipek ağı (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : belirtisiz isim tamlaması)

bir küçük uç uç böceğinin (ty) / konuvermesi (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması, tamlanan : birleşik fiil grubu)

evrenin (ty) / öteki yüzü (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

bulutların (ty) / dağlara sessizce çöküşü (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : isim-fiil grubu)

uzun boyunlu bir kızın (ty) / gülümseyişi (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

onun (ty) / kocaman gözleri (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

bir aşkın (ty) / sayfaları (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

bir yolculuğun (ty) / hüznü (tn) :belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

bir kızın (ty) / kocaman gözleri (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması, tamlanan : sıfat tamlaması)

herkesin (ty) / öyle düşünmesi (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

ömrümün (ty) / bütün karşılığı (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

eskimemiş bir sözün (ty) gülümseyişi (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

şafak sökerken söylediği türkünün (ty) / kıvrımları (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

İsmail'in (ty) / ölümü küçümseyen dostu (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

ateşler içindeki dünyada bir neferin (ty) / ölüme at koşturan rüzgârı (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması, tamlanan : sıfat tamlaması)

ömrümün (ty) / تنها bir sayfası (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

doğanın (ty) / yabancı konçertosu (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

yüreğinin (ty) / gizli geçitleri (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

toynakların (ty) / kızgın kıvılcımları (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

kişneyen bir tayın (ty) / sevinci (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

avradın ve silahın (ty) / kardeşi (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : bağlama grubu)

bulutun (ty) / ince suları (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

meyhanelerin (ty) / arabesk uğultusu (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

senin (ty) / en güzel sevincin (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

hayatın (ty) / son sözü (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

bizi yatırmanın (ty) / kursu (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlayan : isim-fiil grubu)

şah'ın (ty) / eski polisi (tn) : belirtili isim tamlaması (tamlanan : sıfat tamlaması)

kurt, kuş ve çakal (ty) / sesleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması (tamlayan : bağlama grubu)

bir ceylan (ty) / sessizliği (tn) : belirtisiz isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

yanında olmak (ty) / isteği (tn) : belirtisiz isim tamlaması (tamlayan : birleşik fiil grubu)

kızgın küller (ty) / ortası (tn) : belirtisiz isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

yanık ot ve duman (ty) / kokusu (tn) : belirtisiz isim tamlaması (tamlayan : bağlama grubu)

bir duman örtüsü (ty) / içi (tn): belirtisiz isim tamlaması (tamlayan : sıfat tamlaması)

duman, is ve beton (ty) / yığını (tn) : belirtisiz isim tamlaması (tamlayan : bağlama grubu)

kızılcık kuşburnu ve böğürtlen (ty) / dikenleri (tn) : belirtisiz isim tamlaması (tamlayan : bağlama grubu)

- Tamlanan unsur sıfat-fiil veya sıfat-fiil grubu olan bir isim tamlamasının tamlayan unsur genellikle ilgi hâli eki alır. ⁸

bir dostun (ty) / vurulduğu (tn) : belirtili isim tamlaması

sevgilisinin (ty) / istediği (tn) : belirtili isim tamlaması

haylaz çocukların (ty) / kırdığı (tn) : belirtili isim tamlaması

seçtiği adın (ty) / kendine hiç yakışmadığı (tn) : belirtili isim tamlaması

gülüşünün (ty) / açtığı (tn) : belirtili isim tamlaması

⁸ Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*,47.

kuşların (ty) / bu kıpırtısız ovada kuşlar gibi cansız düşüştükleri (tn) : belirtili isim tamlaması

- İsim tamlamasında birden fazla tamlayan ve tamlanan unsur bulunabilir.⁹

çınarların (ty) / köknarların (ty) / dili (tn) : belirtili isim tamlaması

dağın (ty) / ruhu, (tn) / soluk alışları (tn) : belirtili isim tamlaması

menekşeler (ty) / nergisler (ty) / yeri (tn) : belirtisiz isim tamlaması

pranga (ty) / parmaklık (ty) / zincir (ty) / kelepçe (ty) / şakırtıları (tn) : belirtisiz isim tamlaması

- İsim tamlamasının özellikleri arasında yer alan bu bölüm, genel olarak dil bilgisi çalışmalarında “unsurları yer değiştirmiş” ve “unsurları arasına başka unsurlar girmiş isim tamlaması” diye nitelendirilirken Prof.Dr. Mehmet Özmen, bu özellikleri “devrik isim tamlaması” ve “ayrık isim tamlaması” şeklinde isimlendirmiştir.

anısı (tn) / küçük rüzgârların (ty) : devrik isim tamlaması

gülüşleri (tn) / onların (ty) : devrik isim tamlaması

dostum (tn) / benim (ty) : devrik isim tamlaması

kokuları (tn) / hâlâ burnumda / onların (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

adını (tn) / çocuklarımıza verdik / onun (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

gözleri (tn) / malatyalı kızın (ty) : devrik isim tamlaması

dostum (tn) / benim (ty) : devrik isim tamlaması

ellerin (tn) / senin (ty) : devrik isim tamlaması

yorumu (tn) / oluyor / aşkın (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

anısı (tn) / biz olalım / bu sokakların (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

savrulan külleri (tn) / ömrümüzün (ty) : devrik isim tamlaması

suyu (tn) / kurumuştur / kuyunun (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

renği (tn) / korkunun (ty) : devrik isim tamlaması

⁹ Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, 47.

başı (tn) / onun (ty) : devrik isim tamlaması

günlüğü (tn) / tutulmaz / bugünün (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

günlüğünü (tn) / tutmayacağım / bugünün (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

buğusu (tn) / yoktu / toprağın (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

elinde (tn) / bir gül olacak / sevdiğinin (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

yabanıl koyunu (tn) / doğanın (ty) : devrik isim tamlaması

sırnaşık kızları (tn) / diskoların (ty) : devrik isim tamlaması

bedeli (tn) / canla ödenmiştir / elindeki kitabın (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

sesini (tn) / hüzün bürür / ozanın (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

kanayan çığlığı (tn) / gülün (ty) : devrik isim tamlaması

adı (tn) / leyla olsun / sevgilimizin (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

gözlerinde (tn) / ne bir soru ne bir öfke var / kentin (ty) : hem devrik hem ayrık isim tamlaması

daracağından notları (tn) / Julius Fuçık'ın (ty) : devrik isim tamlaması

Sonuç

1960 sonrası toplumcu gerçekçi şiirimizin ikinci kuşağında yer alan Ahmet Telli'nin "Vedâ Divânı" eserinin "Belki Yine Gelirim" adlı bölümündeki 46 şiirinde isim tamlaması incelenmiştir.

Bu inceleme belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, devrik ve ayrık isim tamlaması şeklinde gruplandırılmıştır. Bu inceleme sonucunda 112 adet belirtili isim tamlaması, 104 adet belirtisiz isim tamlaması, 15 adet devrik isim tamlaması ve 15 adet de hem devrik hem ayrık isim tamlaması tespit edilmiştir.

İsim tamlamasının unsurları, birer isim olabilecekleri gibi farklı kelime grupları da olabilmektedir. Telli'nin şiirlerinde bu özellikte 59 adet isim tamlamasına rastlanmıştır. İsim tamlamasında tamlanan unsur sıfat-fiil veya sıfat-fiil grubu olduğunda tamlayan unsur ilgi hâli eki alır. Telli'nin şiirlerinde bu özellikte 6 adet isim tamlamasına rastlanmıştır.

Tamlayan ve tamlanan unsurların yer değiştirdiği devrik isim tamlaması Telli'nin şiirlerinde 15 adet bulunmuştur. Tamlayanı ile tamlananı arasına başka unsurlar girebilen ayrık isim tamlaması Telli'nin şiirlerinde 15 adet bulunmuştur.

Ahmet Telli'nin şiirlerindeki isim tamlamalarının incelenmesi sonucunda tamlayan ve tamlanan unsurlarının başka bir kelime grubundan oluştuğu isim tamlamalarının, şiirlerinde sıkça yer aldığı görülmüştür. Telli'nin şiirlerinde, tamlayanı ya da tamlananı sıfat tamlaması olan, tamlayanı ve tamlananı sıfat tamlaması olan, tamlayanı ya da tamlananı belirtisiz isim tamlaması olan, tamlayanı ya da tamlananı birleşik fiil grubu olan, tamlananı isim-fiil grubu olan, tamlayanı bağlama grubu olan isim tamlamaları bolca yer almıştır.

Telli'nin eserinin bir bölümünü ele aldığımız bu çalışmada şairin isim tamlamalarını kullanması dile hâkim oluşunu dolayısıyla ifade gücünün zengin olduğunu gösterir.

Kaynaklar

TELLİ, A., *Vedâ Divânı*, İstanbul: Everest Yayınları, 2018.

ERGİN, M., *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/ Tanıtım, 2005.

KARAAĞAÇ, G., *Türkçenin Dil Bilgisi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2013.

ÖZMEN, M., *Türkçenin Sözdizimi*, Adana: Karahan Kitabevi, 2016.

KARAHAN, L., *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2007.

YELTEN, M. ve AÇIKGÖZ, H., *Kelime Grupları*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2005.

BENZER, A., Belirtili Ad Tamlamalarının Anlamları, *Türkbilig Dergisi*, sy.24(2012): 33.